

פפארכא לא - "הפסוק אור"
מאת: פנאול יאקא גאנאלין

כזון צו - הפפארכא לא

הקשר לפרשה:

בהפטרה הנביא מנבא על מפלת מצרים, שהוא מעין פרשתנו בענין מכות מצרים.

יכאילו (2) מוסיף:

מו י הדבר אשר דבר יהוה אל־ירמיהו הנביא לבוא נבוכדנאצר מלך בבל להקות את־ארץ מצרים: י הגידו במצרים והשמיעו במגדול והשמיעו בנה ובתחפנתם אמרו התיצב והכן לך כי אכלה חרב סביבך: טו מדוע נסתף אבירך לא עמד כי יהוה הדפו:

כוכב חזקה (3) הפפארכא לא פאזיג

מאנא

באור זה מאת ידידי הרב ר' נפתלי משכיל לאיתן נ"י. כי לא כמדת בשר ודם מדת הקב"ה. כי אם יחפוץ אדם להרע לזולתו, יעשה במחשך מעשהו ובהחבא למען לא יראה ולא יתבונן האיש שהוא נלחם בו, ולא ישתמר ממנו ולא יקדים פני הרעה, ואז יוכל לבצע זממו להוציא רעתו אשר יזם לעשות לו לפעלה. אשר לא כן אם איש ריבו ידע ויבין מה שהוא חפץ לעשות לו, אז יבקש השתדלות לבטל מחשבתו הרעה ועצתו תופר. לא כן מלך מלכי המלכים הקב"ה, לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גילה סודו אל עבדיו הנביאים (עמוס ג', ז), וכל פעולותיו טרם תצמחנה ישמיע אתהן, יען כי אין בהשתדלות אנושי לבטל מעשה האלהים ועצת ה' היא תקום לעולם. והתועליות מן ההודעה הזאת שמודיע הקב"ה בתחילה, שחיים הנה, יש אשר יגיד ויודיע מתחילה בטרם תבוא הרעה, למען ישמעו וייראו וישובו אל ה' בכל לבבם, ולא תקום הרעה ולא תהיה, יען כי לא ענה הקב"ה מלבו להביא את הרעה דוקא, כי אם להחזירם למוטב ויתיצבו על דרך

טוב, ועל דרך שהיה באנשי נינוה, אשר לא באה הרעה ולא נהיתה, יען כי שבו אל ה' מקטנם ועד גדולם, (וכתבנו בזה דברים נאותים בהפטרת בלק עיי"ש). ויש אשר יודיע הקב"ה מראשית כזאת, למען יהיה הדבר גלוי ומפורסם כי יד ה' עשתה זאת, הוא צוה ויעמוד, ולא נעשה במקרה והזדמנות, ואילו לא גילה הקב"ה את הרעה מתחילה, כי כך וכך עתיד להיות, אזי היה אפשר לטעות ולחשוב, כי מקרה הוא ולא ה' פעל כל זאת במכוון ובדיוק.

והוא הענין בפרשתנו במאמר בא אל פרעה כי אני הכבדתי כו', עד וידעתם כי אני ה'. וראוי למצוא טעם לשבח, לאיזה צורך היתה ההתראה לפרעה לפני כל מכה ומכה, אחרי אשר היתה מנויה וגמורה בסוד ה' להכביד את לבו לבלתי שלח את העם, למען ספות עליו מכות על מכות, ואם כן אין ענין ואין

בקרבו, ר"ל תבוא ותלך אל פרעה אעפ"י שאני הכבדתי את לבו למען שייתי כו'. וא"כ לכאורה ההליכה ללא תועלת והיה מספיק להביא עליו המכות בלי התראות לפני כל מכה ומכה, אבל אעפ"כ תבוא אליו להתרות אותו, כי יש עוד טעם אחר, וזהו ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים, ר"ל יהיה הענין מסופר מאיש לאיש כי אני ה' הוא שהתעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי אני בסם לא שבאו במקרה, וידעתם מזה כי אני ה', ע"כ נצרכה ההתראה מקודם, כי מזה שהוגד מראש לא בסתר מה שיהיה לאחר זמן מזה יהיה גלוי ונודע כי אני ה' הוא העושה זאת, ולא באו על דרך-הקרי וההזדמן:

תועלת בהתראות מקודם. רק היה לו להקב"ה לשפוך עליו חימת אפו בשלוח המכות זה אחר זה בלי התראות בינתיים. גם ראוי להבין מה שנשנו ונאמרו בכתוב **למען שייתי כו'**, ולמען תספר כו' (שמות י', א-ב). אבל הוא הדבר אשר אמרנו. כי חפץ הקב"ה להראות ולהודיע בעליל לארץ בכל מכה ומכה כי אצבע אלהים היא, לבל יתלו-במקרה ובעלילות הטבע. ע"כ הודיע והתרה אותו בכל מכה ומכה טרם בואה כי כך וכך יהיה, ובטרם תצמחנה השמיע אותן, ע"כ כשבאה אחרי זה המכה ונהיתה אין לך ראייה גדולה מזה, כי ה' הוא העושה במכוון וברצונו. וזהו שאמר ה' אל משה בא אל פרעה, ואל יקשה לך ביאה זו מה זו עושה, ולאיזה תועלת היא ההתראה, אם ברצוני דוקא להביא עליו את המכות האלה, כי יש ויש טעם כמוס עמדי, למען יגלה ויתראה כי אני ה' פועל כל זאת לא במקרה, וההתראה וההודעה מתחילה המה ראיות מוכיחות. וזהו בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו למען שייתי אותותי אלה

וככל הדברים האלה היו בנבואת ירמיה על מפלת מצרים בידי נבוכדנצר, וזהו הגידו במצרים והשמיעו במגדול כו' אמרו התיצב והכן לך. ר"ל ענין מלחמת נבוכדנצר לא יהיה כמוס ומכוסה טמיר ונעלם מאת מצרים עד עצם בואו, כי אז

היו אומרים כי במקרה וסדר עולם נפלו לפני חרב נבוכדנאצר, יען לא הכינו עצמם למלחמה מקודם ולא בקשו להם תחבולות והכנות בתכסיסי מלחמה, אבל אלו ידעו מתחילה ובקשו למו השתדלות ביום קרב אזי היו הם המנצחים, ע"כ יאמר הנביא להודיע ולבשר למצרים כי יתיצבו ויכינו עצמם למלחמה, ואם בכל זאת לא תועיל להם השתדלותם וידיעתם מתחילה, אזי יבינו לאחריהם כי אין זה מעשה הטבע, אם לא כי הקב"ה מכרם וה' הסגירם בידו. וזהו הגידו במצרים והשמיעו במגדול למען ידעו את אשר עתיד לבא עליהם, אמרו התיצב והכן לך כו' ולא יהיה לו פתחון פה אחרי זה לתלות במקרה. וזהו ששאל הנביא מדוע נסחף אביריך לא עמד, כלומר אחרי אשר הודעתך מקודם להיות ערוך למלחמה והיה לך עת ומועד להכין את עצמך בכל צרכי המלחמה ובכל תכסיסיה, וא"כ מדוע נסחף אביריך לא עמד, וע"ז משיב כי ה' הדפו, ר"ל מזה ניכר כי גזירה היא מעם ה' כי יפול בחרב נבוכדנאצר, ושקר הסוס לתשועה וכל התחבולות וההכנות לא הועיל, ועל כן

כי העביר המועד, ולא התנהג עפ"י חכמת תכסיסי מלחמה לשמור המועד הנחוץ לכל דבר, אשר זהו העקר היותר גדול בחכמת הקרב, ויתלו מפלתם בהעברת המועד של פרעה ובסדר עולם, ולא בגזירת ה' יתברך. על זה אומר הנביא חי אני נאום המלך ה' צבאות שמו, ר"ל הקב"ה אשר ה' צבאות שמו, ר"ל הוא המצביא הצבאות,

ומאתו הנצחון או הירידה הוא נשבע כביכול כי שוא הם אומרים כי מפלתם בא מסבת שהעביר פרעה המועד והתאחר בעניניו, כי אם אפילו יבוא פרעה אמיץ ומוצק כתבור בין ההרים וכהר הכרמל העומד בים בתועפות עוזו, גם אז ללא הועיל, כי מפלתו נגזרה מאת הגזור בהחלט, כלי גולה עשי לך כו' כי נוף לשמה תהיה כו':

כֹּכַב מִצְרָיִם

מדוע נסחף אביריך לא עמד כי ה' הדפו (מ"ו, ט"ו).

יְכַמְרֵם ④

מִן הַרְבֵּה כּוֹשֵׁל גַּם-נֶפֶל אִישׁ אֶל-רַעְיוֹ
וַיֹּאמְרוּ קוֹמָה | וְנִשְׁבָּה אֶל-עַמֵּנוּ וְאֶל-
אֶרֶץ מוֹלְדֹתֵנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה: ④ קְרָאוּ
שֵׁם פְּרַעְיָה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם שְׁאוֹן הָעֵבֶיר
הַמוֹעֵד: ④ חַי-אֲנִי נְאֻם-הַמֶּלֶךְ יְהוָה
צְבָאוֹת שְׁמוֹ כִּי פֶתְבוֹר בְּהָרִים וּבְכַרְמֵל

בַּיָּם יָבוֹא: ⑤

כֹּכַב מִצְרָיִם

הרבה כושל כו'. קראו שם פרעה מלך מצרים שאון העביר המועד, ר"ל כי המצרים לבכם לא כן ידמה, ולא הבינו ולא השכילו לדעת כי מאת ה' היתה זאת בהשגחה פרטית, רק אחרי אשר כשלו ונפלו וברחו לארצם ואל ארץ מולדתם מפני חרב היונה אשר על שדה הקרב, אז צעקו שם בקול שאון על פרעה מלך מצרים, כי הוא אשם בדבר מפלתם יען

עוֹד הסבר נאה בזה מהרב הנ"ל. כי הנה העתקת דבר מן הדברים ממקומו מחמת כח איזה דוחה, תלויה בכח הדוחה והדוחף. אם נער קטן ידחוף איזה דבר ממקומו לא יעתק ממקומו הרבה, אבל אם גדול יהדפנו או יעתק ויתרחק הרבה יותר. ואם גבור ואמיץ כח יהדפנו או יתרחק עוד יותר, כי שעור ההתרחקות מן המקום שהיה בתחילה תלוי רק בכח הדוחה. וזה ששואל כמתמיה מדוע נסחף ונשטף אביריך ממקומו עד אשר לא עמד בלי קץ, ר"ל עה--אשר עדיין הוא הולך ומתרחק יותר ויותר ולא כלה עוד כח הדוחה, מי הוא הדוחה הזה אשר הדחיפה שלו גדולה כל כך אשר הנדחה עודנו הולך ונעתק ממקומו ולא יוכל לעמוד למצוא מנוח לכף רגלו. וזהו לא עמד. ועל זה משיב כי ה' הדפו, והדוחה הוא הקב"ה ע"כ גדלה הדחיה מאד מאד וע"כ לא עמד, וע"כ הרבה כושל וגר':